

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת ויצא 111

אברהם השיג את קדושת הר הבית יצחק את קדושת העזרה ויעקב את קדושת ההיכל

ובקריית ספר למבי"ט (הלכות בית הבחירה פ"ה) כתב, שנראה לומר שאת קדושת הר הבית המשיך אברהם אבינו שקראו 'הר', ואת קדושת העזרה המשיך יצחק אבינו שקראו 'שדה', כי העזרה היא כשדה שאינה מקורה, ואת קדושת הבית עצמו המשיך יעקב אבינו שקראו 'בית'.

אדם הראשון והאבות הקדושים גילו את האמונה יותר ויותר עד שבא דוד המלך וגילה זאת בשלימות בענין התפלה

ובספר בן לוי³ ביאר בשם רבי מנחם מנדל משקלוב תלמיד הגר"א, שתחילת גילוי האמונה בעולם היה מאדם הראשון, ו'אמונה' עולה ק"ב ועם הכולל ק"ג, ואחריו בא אברהם אבינו והוסיף עוד בגילוי האמונה בעולם, היינו שהוסיף 'אמונה' על הראשונה, וב' פעמים אמונה (ע"ה) עולה 'הר', ואחריו בא יצחק והוסיף עוד 'אמונה', וג' פעמים אמונה (ע"ה) עולה 'שדה', ואחריו בא יעקב והוסיף עוד 'אמונה', וד' פעמים אמונה (ע"ה) עולה 'בית', ואחריו בא דוד והוסיף עוד 'אמונה', והוא קרא לבית המקדש 'תפלה', כמ"ש בישעיהו (נו, ז) "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים", כי ה' פעמים אמונה (ע"ה) עולה 'תפלה'. וסיים שנרמז כל זה במצוות "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ז), 'השבת' ראשי תיבות ה'ר' ש'דה ב'ית ת'פילה. וכן הובא בספר מעשה חושב⁴ (פ' ויצא ובפ' יתרו), ובספר בן יהודיע⁵ (על פסחים שם). וכעין זה הוא בספר מים אדירים לרמ"מ משקלוב על האדרא זוטא (דף יט ע"ב) בשם הגר"א, וכן הביא בשמו בפירוש באר יצחק⁶ על ספר אדרת אליהו (ריש פ' ואתחנן).

כל הצרות שבעולם באו לישראל ע"י לבן הרשע שהחליף את רחל בלאה

הלא בְּרַחֵל עֲבַדְתִּי עֶמְלָה וְלִמָּה רְמִיתִנִּי (כט, כה). כתב האלשיך בריש פ' כי תבוא (דברים כו, ה), שעל ידי שהחליף לבן את רחל בלאה נתגלגל גלות מצרים, כי אם היה יעקב לוקח מיד את רחל, היה נולד יוסף במקום ראובן, ולא היו מתקנאים בו אחיו ולא היו מגיעים לידי מכירתו שגרמה לירידת יעקב ובניו למצרים כמובא במסכת שבת (דף י ע"ב), ועל זה נאמר על לבן "ארמי אובד אבי". וכן כתב מדיליה בספר כתר שם טוב⁷ (פ' כי תבוא, דף קכט ע"א).

וביאר זאת החיד"א בספר זרוע ימין (על הגדה של פסח, ד"ה ארמי אובד אבי) שזהו 'אובד אבי' שהוא הן לשון עבר והן לשון הווה, לומר שמכח מה שנתגלגל על ידו ירידת מצרים, נגרם שנפלו ישראל לעבודת אלילי מצרים, עד שד' חלקים מישראל (ד' פעמים ששים רבוא) נטמעו כל כך בגילולי מצרים והוצרכו למות במכת חושך לרוב רשעותם, ועי"ז הוצרכו לצאת בחצי הזמן של ארבע מאות שנה של גזירת הגלות, בכדי שלא יהיו נטמעים בשערי טומאה, ומזה נמשכו כל הגליות שבאו להשלים את גזירת הארבע מאות שנה, שנהרגו ונטבחו בהם רבים מישראל בתוקף החורבנות והגלויות, וכן גזירת הריגת העשרה הרוגי מלוכה, וכמובא במדרש אלה אזכרה שעיקר גזירת הריגתם היתה מפני מכירת יוסף. ונמצא שלבן אובד ממש את ישראל בפועל כמה רבבות כמעט אין מספר, והכל נמשך מהרמאות שעשה שהחליף את רחל בלאה. ובספר גאולת עולם (על הגדה של פסח, ד"ה ארמי אובד אבי) ביאר החיד"א עוד, שמפני שעבדו ישראל לאלילי מצרים באו לידי חטא העגל, ונתקלקל העולם, ומזה נמשכו כל החורבנות והצרות, כמובא במסכת סנהדרין (דף קב ע"א). וכתב עוד, שזהו שנרמזו בלשון בעל ההגדה "ולבן בקש לעקור את הכל", 'לעקור את הכל' ראשי תיבות 'לאה', שרצה לעקור את רחל עקרת הבית בכך שהחליף בה את לאה.

יעקב השיג השגחת ה' על עולמו כמו בעל הבית המשגיח תדיר על צרכי ביתו ולכן קרא לביהמ"ק בית

וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה פִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים (כח, ז). דרש רבי אלעזר במסכת פסחים (דף פח ע"א) שגבי אברהם קרא למוקדש המקדש 'הר' כמ"ש (כב, יד) "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", וגבי יצחק קרא לו 'שדה' כמ"ש (כד, סג) "ויצא יצחק לשוח בשדה", אבל יעקב קראו 'בית', שנאמר (כח, יט) "ויקרא את שם המקום ההוא בית אל". וזהו שאמר ישעיהו (ג, ב) "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב", כיעקב שקראו 'בית', ודלא כאברהם ויצחק.

ובפסיקתא (פסקא ט) משלו זאת למלך שהיו לו שלושה אוהבים, וביקש לבנות פלטין, וקרא לאוהביו ואמר להם ראו את המקום הזה שאני רוצה לבנות פלטין, אמר לו אוהבו הראשון זכור אני שהיה פה הר תחילה, והניח אותו המלך, והשני אמר לו זכורני שהיה פה מתחילה שדה, והניח גם אותו, אבל השלישי אמר לו זכורני שהיה פלטין מתחילה, אמר לו המלך, חייד, על שמך אני קורא אותו. כך אמר לו הקב"ה ליעקב, חייד, אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה, על שמך אני קורא אותו¹.

וביאר זאת בעל העקדה (בפ' ויצא), שאברהם זכה על ידי שעמד בכל הנסיונות להשיג את הכרת מציאות ה' ולגלות את השגחתו יתברך הפרטית, ולא תלה את עניניו בסיבות הטבעיות, וכענין צמחי ה'הר' המושפעים מטל השמים, ולא מעבודת האדם. אבל יצחק בכל מאורעותיו זכה להתקרב ולהכיר יותר את קרבת ה', כגון במה שהמציא לו הקב"ה את בת זוגו מעל הטבע, ומה שהציל אותו מהפלשתים שרצו לעושו, ובזה זכה לראות את השגחת ה' עליו בתמידות, וכמו 'שדה' שעניניו בעליו דורשים אותו תמיד בעבודת האדמה. אבל יעקב נהיה כבן 'בית' אצל הקב"ה, כי ראה את עוצם השגחת ה' בענין השגת הבכורה והברכה מאחיו, ומה שנגלה עליו בחלום הסולם, וכאילו ה' יתברך דר עמו בשכונה אחת, לכן אמר 'אין זה כי אם בית אלהים', שאין השגחת ה' כמו 'הר' או 'שדה' אלא ממש כמו השגחת בעל הבית המשגיח תמיד על צרכי ביתו. וכן ביאר מדיליה בספר אמת ליעקב לבעל החוות דעת² (פסחים שם).

וכעין זה ביאר המהר"ל בנצח ישראל (פרק נב) שבית המקדש הוא המקום שה' יתברך יש לו חיבור ודביקות עם התחתונים, ומפני שמדת אברהם הוא מדת החסד לכן דימה זאת כ'הר', לפי שכל חסד הוא גדול. ויצחק דימה זאת לשדה שהוא שוה וישר, כי מידתו גבורה שהוא ענין היושר, כי מי שהוא מדקדק עם אחר הוא משהו את המדה ביושר ואינו נכנס לפנים משורת הדין. אמנם יעקב שמידתו רחמים קראו 'בית', שזהו עצם החיבור, כי ענין הרחמים הוא האהבה והחיבור, כי מידת יעקב גורמת שה' יתברך דר עם התחתונים על ידי החיבור בעצם, וכענין הבית העשוי לדירה, והוא חיבור שאין לו ביטול.

היה ליעקב מסורת לקרוא למקום המקדש הר ושדה אבל לרוב יראתו קראו בית

וכתב בספר צרור המור (פ' ויצא) שהיה ליעקב מסורת מאבותיו לקרוא להר המוריה הר ושדה, אלא שכשראה את עצמו בזה המקום וראה שהוא נורא מאד מי יכילנו, אמר שאין זה ראוי להקרא 'הר' שהוא מקום חרב, וכן אין זה ראוי שיקרא 'שדה', לא שדה בור ולא שדה הארץ, כי אין זה כי אם בית אלהים קדוש, ולכן קרא שמו בית אל, להורות על קדושתו. וכן ביאר השפת אמת מדיליה, כמובא בספר ליקוטי יהודה (פ' ויצא).

¹ ו"ה במדרש תהלים (מומו פא), ובבראשית רבתי (פ' ויצא). ² אלא שביאר גבי אברהם, שבימיו היתה השגחת אלקות עדיין מרוחקת, ודימה אותה כ'הר', כמו שייעמוד על הר ומסתכל למטה. ³ לרבי משה ב"ר מרדכי גימפל סג"ל, שקיבל מתלמידו הגר"א בארץ ישראל. ⁴ לרבי שמעון הכהן דריים מחכמי ג'רבא הקדומים, בעל מטה שמעון על אבות. ⁵ לרבינו יוסף בעל הבן אש חזי, וכן הביא עוד בספרו אדרת אליהו (הפטרות פ' ואתחנן). ⁶ לרבי יצחק אייזיק חבר, תלמיד רבי מנחם מנדל משקלוב. ⁷ לרבי שם טוב מלמד, מגדולי רבי אומרי בסביבות שנת ה' אלפים ש"מ, בעל ספר מאמר מרדכי על מנחת אסתר.

"ואתה אל תירא עבדי יעקב" (ירמיה ל, י)

משיעור יום ה' ויצא תשע"ב

מפני ריחוק הנשמה ממקורה צריכה היא למים חיים

הנה בכדי שיוכלו נשמות ישראל להחזיק ולהתקיים עד ביאת משיח, צריכים הנשמות למים חיים, שהם מים המשפיעים חיים לנשמות. כי קודם ירידת הנשמה לעולם היא אחוזה ודבוקה בכנסת ישראל וכסא הכבוד - מקור נשמות ישראל, ויורדת לעולם הזה בכדי להוסיף בה מדרגות וכתרים, שהם קישוטים שנעשים לה דוקא על ידי ירידתה, שמתוך כך שהיא רחוקה ממקורה מעלה היא שעשועים ונחת רוח לפני השי"ת. אך מפני שזה העולם הוא ריחוק גדול ממקורה, צריכה הנשמה למים חיים, ואלו המים הם תורה המשפיעה דעת ומוחין לאדם המביאים את הנשמה לדבוק בא-להים חיים, ובזה יש לה מנוחה.

על ידי מים חיים מכיר האדם שיש בו נשמה ועובד לפני אלהים חיים

כי הנה בשביל דביקות והתקשרות צריך שיהיה 'חיים' בב' הצדדים החפצים לדבוק זה בזה, אך ירידת הנשמה לעולם היא כמיתה לנשמה, כמ"ש בתיקוני זוהר חדש (דף קלט ע"ב) שבוה שירדה ונכנסה בד' יסודות רעים הרחוקים מאור פני ה' הוא כמיתה לנשמה, שזה מה שכתוב ברות (א, ט) "אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'", שאמרה הנשמה אני מלאה הלכתי לעולם הזה, וכעת ריקם החזירני ה' אל הגוף.

ולכן בכדי שתוכל הנשמה לדבוק במקורה גם בעולם הזה, צריכה היא למים חיים, שעל ידי זה ימשך לה חיים ותוכל לדבוק בא-להים חיים, ומלבד זאת צריך שיידע האדם שהוא עובד לפני א-להים חיים. ואלו המים חיים הם תורה המגלה לאדם שיש לו נשמה הנמשכת מאותם החיים שלמעלה, כמו שכתוב (בראשית ב, ז) "ויפח באפיו נשמת חיים", ומגלה לאדם שעובד הוא לפני א-להים חיים.

עיקר מדרגת הצדיקים שידעו מקדושת הנשמה

וזה עיקר מעלת הצדיקים שהגיעו לדרגות גדולות, כי תיכף שעמדו על דעתם נתנו מקום וחשיבות גדול לנשמה, מפני שידעו שנשמתם היא 'נשמת חיים', כי אף על פי שהנשמה היא בלתי מושגת בדעת האדם ובמוחו, היא עומדת קיימת וחיה חיים נצחיים, מה שאין כן הגוף שחייו קצובים. וכשאין האדם נותן מקום לנשמתו ואינו מכיר בה, אינה מתיישבת ונחה אצל האדם, אך כשמכיר בה ונותן לה מקום, ויודע שחיי הנשמה הם חיי האמיתיים, הנשמה מתיישבת בו ומסייעתו.

כח הצדיקים בעבודתם הוא מהיריעה שעובדים הם לפני אל חי

וכל הכח שיש לצדיקים לעבוד להשי"ת עד כלות כוחם הוא מפני שידעו שהם עובדים לפני הבורא יתברך שהוא א-להים חיים, כמ"ש בירמיהו (י, י) "הוא א-להים חיים ומלך עולם". כי החילוק בין עבודת 'א-להים חיים' לבין הצד האחר הנקרא 'אלהים אחרים' הוא, שהעכו"ם עובדים לאליליהם על מנת שיושפע להם איזו טובה וברכה, ולא מתוך שחפצים בביטול ודבקות בכח עליון, ועל כן גם כשנשפע להם איזה שפע וטובה הם באים מזה להרשיע, ואין בהם חפץ לבוא מכך לדביקות באליליהם. והוא מפני שאין בעבודתם צד של חיים, אלא מיתה וטומאה, כמוכא במשנה (שבת פ"ט, מ"א), וכך מה שאדם רואה חלילה לדעתו את הבורא יתברך כאור עליון שכל תכליתו בעבודתו הוא על מנת למשוך ממנו שפע, זהו מפני שאינו דבוק בא-להים חיים, ולכן כל הקשר שלו עם הבורא הוא על ענין קבלת השפע והברכה.

אך העבודה לפני 'א-להים חיים' הוא שמאמין ויודע שהשי"ת הוא חי וקיים לעד, וכפי שחבירו של האדם עומד בסמוך אליו, כך השי"ת נמצא בסמוך אצלו, וכך מאמינים הצדיקים בהשי"ת שהוא חי בסמוך אצלם, כדוגמת האדם החי יחד עם חבירו. ולכן מאחר שיש אצלם את צד החיים על ידי 'נשמת חיים', ויודעים הם שהשי"ת הוא 'א-להים חיים', נעשה חיבור ודביקות ביניהם לבין השי"ת.

ולכן בכדי שהאדם ידע ויכיר בנשמתו ויזכה לעבודה לפני 'א-להים חיים' וילך בדרך הצדיקים, מוכרח הוא לזכות לתורה שהיא 'מים חיים', ובכל

עבודה שעובד לפני ה' ב"ה וכל מצווה שעושה יכיר בכך שבוה הוא מאיר את אברי נשמתו, שהיא עומדת על האדם ומצפה לעבודתו ותורתו. ולא תהיה לו חולשה כלל בעבודתו, כי יודע שעובד הוא לפני א-להים חיים המשגיח על עבודתו ותורתו של האדם בכל שעה, ונמצא בסמוך אצלו תמיד.

תורה שהיא מים חיים באה מתוך באר שסוד פתיחתה הוא במסירות נפש

והנה המקור שממנו משיגים הצדיקים את אלו המים חיים הוא מתוך באר, והבאר היא 'כנסת ישראל' כמוכא בזהר חדש חוקת (דף סה ע"א), וסוד הבאר הוא ענין המסירות נפש, ש'באר' ר"ת "בידך אפקיד רוחי" (תהלים לא, י) כמוכא בזהר בראשית (דף לו ע"ב) וכמוכא בשער הכוונות (דרושי הלילה י), והענין הוא, שכתוב (בראשית ז, ז) "ויהי האדם לנפש חיה", ואמרו בזהר חדש בראשית (דף יד ע"א) שלכן אמר הכתוב 'ויהי האדם' ולא 'ויעשהו לנפש חיה', ללמד שהאדם על ידי מעשיו הוריד מדרגתו להיות כנפש חיה ובהמה, ובכדי שישוב למדרגתו שעשאוהו מלמעלה, כמ"ש 'ויפח באפיו נשמת חיים', צריך שימסור את הנפש, היינו את החיים מצד החיה והבהמה, שהם חיים קצובים.

ובזה תהיה הנשמה מתיישבת אצל האדם ומסייעתו ומורה לו את הדרך, כמו שאמר רבי יהודה בזהר מדרש הנעלם בפרשת וירא (דף קט ע"ב) ששלוש הנהגות יש באדם, הנהגת השכל והחכמה מצד הנשמה, כח המתאווה, ונפש הגוף, ואין יצר הרע שולט אלא בכח המתאווה ובנפש הגוף, אך אין לו אחיזה ושליטה כלל בכח והנהגת הנשמה. וכאשר אדם נותן מקום לנשמתו שתתיישב בקרבו, תהיה היא מנהיגתו ומסייעתו.

הכניסה לכל עבודה בעבודת השי"ת היא על ידי מסירות נפש

ודרך הצדיקים שאין עולים ממדרגה למדרגה אלא על ידי מסירות נפש, וכל מעלה שבאים אליה, הן בהשגת טעמי המצוות והן בידיעת התורה ובעבודת התפילה, הכל הוא רק מכח מסירות נפשם בכל רגע בעבודתם. והנה בכלליות הבאר הזו נראית כבארות רבים המשפיעים מים חיים לכל צדיק וצדיק כפי מדרגתו כמוכא בזהר חדש תולדות (דף לד ע"א), ובכל דרך שרוצים להשיג בעבודתם הם מוסרים את נפשם להיכנס אל הבאר הזו כפי דרך עבודתם, ונותנים מקום וחשיבות ועיקר לצד החיים, שהם נשמת חיים וא-להים חיים, שהם צד החיים הנצחיים, ובזה עולה נשמתם אל הבאר הזה אשר ממנו הם רוצים להמשיך מים חיים, שהיא תורה המאירה להם את הדרך אל הדביקות בדרגה גדולה ונעלית יותר.

אך הנה נודע שהכניסה והשער לכל מדרגה ומדרגה הוא דוקא על ידי המידה השביעית הקראת 'זאת', כמ"ש "בזאת יבוא אהרון אל הקודש" כמוכא בזהר אחרי מות (דף נח ע"ב), וזו היא הבאר הנקראת 'באר שבע', וכשיש לאדם את השער למדרגה זו, יבוא לכל המעלות האמורות, כמ"ש (בתהלים מא, יב) "בזאת ידעת כי חפצת בי".

ענין קליפת הפלישתים הוא להפיל פחד ומורא על נשמות ישראל

ובכדי לבאר ענין הבאר השביעית, יש לבאר מהו ענין קליפת פלישתים. דהנה אמרו בתיקוני זוהר חדש (דף קלא ע"ב) שכמה שמות יש לס"מ, ואחד מהם הוא 'פלישתית'. ועיקר קליפה זו היא להפיל יאוש ופחד על ישראל למונעם מן המלחמה, וכפי שאמר גליית הפלישתית (שמואל א' יז, ח) "למה תצאו לערוך מלחמה וגו', והפיל חשש ופחד על ישראל, כמ"ש (שם, יא) "וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלישתית ויחתו ויראו מאוד", כי בטומאת הגדולה היה מכניס בישראל חיצו הפחד ומחלישים (לכך נאמר (שם, ט) "ועץ חניתו", אבל כתיב "וחץ חניתו", כי החץ הוא משל על הדעת והדיבור, כמ"ש בירמיהו (ט, ט) "חץ שחוט לשונם מרמה דיבור", והפיל פחד ומורא על ישראל, כמ"ש (שם, כד) "וכל איש ישראל בראותם את האיש וינוסו מפניו וייראו מאוד".

על כל אדם עומד יצרו בלבוש קשקשים חרב וחנית להחליש את דעתו

וכך על כל אדם עומד יצרו הרע בלבוש אותה הקליפה הנקראת 'פלישתית', שגובהה הוא שש אמות, ושיריון קשקשים ומצחת נחושת על רגליו, ובידיו חרב וחנית. והנה אין הוא נלחם באדם בפועל, אלא כל עניינו הוא לחרף ולגדף את האדם, ולהפיל בליבו את היאוש וחלישות הדעת על מיעוט

לרפואת ר' מאיר בן מרגלית, עמנואל חיים בן ציונה. להצלחת פבל ניסים בן מרינה. יוסף בן אלישבע הדסה. לזיווג הגון הרב דוד חיים בן דינה רחל, נתנאל בן סיגל, שלמה רמי בן רות זקלין.

לעילוי נשמת

ראו דוד דרוור בן רונית, אברהם בן דב ובת שבע, מרים לידיה בת אמיליה.

עבודתו, ועומד הוא כנגד האדם להשפילו - שאין לו כלל מה לטרוח בעבודתו, שהרי הזוהמה בגופו ותוקף תאוותיו גברו ממנו ולא יוכל להם, ועל כן מוטב לו ליאש עצמו ולהיות עבד ליצרו, וכמו שאמר גליית הפלשתי 'למה תצאו לערוך מלחמה', ועל כן אין לו להמשיך ולנסות להתקרב לתורה ולדרך ה', שהרי היא לא תצלח.

אין יכולת לאדם לנצח קליפה זו אלא ע"י מסירות נפש

ובדרך הטבע אין האדם יכול לנצח קליפה זו, ועל כן היו כל בית ישראל נסים מפניו, והפיל פחד ומורא גדול בליבם. אך דוד המלך יצא לחוץ בגליית וקליפת הפלישתית על ידי סוד 'באר שבע'. כי דוד הוא השביעי, והיה אחוז במידה זו (שעל כן השלים את עצמו בשבעה מדרגות שבע שנים אצל האבות בחברון קודם מלוכתו בירושלים כמובא בזוהר לך לך (בדף עט ע"ב), ותיקן חטא אדה"ר שנתן לו שבעים שנה, שאם לא שנתן לו אותם היה בר נפלי ולא היה לו חיים כלל כמובא בזוהר וישלח (דף קסח ע"א). כי רק על ידי המדרגה השביעית יכל לקום ולנצח, וכמ"ש במשלי (כד, טו) "שבע יפול צדיק וקם".

ענין הבאר השביעית היא מסירות נפש שלא להתיירא ולא להחלש בדעתו בשום פנים

והענין הוא שלכל מדרגה שצריך לבוא מוכרח מסירות נפש, וכך היא עבודת השי"ת, וכגון כאשר אין האדם אוכל קודם התפילה, בזה הוא מוסר את נפשו וממעט את דמו וחלבו. וכך כל התגברות של האדם על טבעו ויצריו הוא בכלל מסירות נפש, שע"ז הוא מוריד את נפשו הקשורה בצד החיה והבהמה, ומגביה את נשמתו.

אבל כדי שיכנס האדם בעסק המלחמה, עד שיזכה ללכת בדרך הצדיקים בלא שיבוא חטא על ידו וישאר לעולם בצד הקדושה והתורה, צריך הוא לענין 'באר שבע'. כי ראשית הדרך לנצח המלחמה היא על ידי שלא יהיה מורך וחולשה בלב האדם, וכמובא בדברים (כ, ה) "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו", והסרת המורא והיאוש הוא מכח הבאר השביעית, שכל ענינה הוא מסירות נפש שלא לירא ולא לפחוד.

והוא עיקר העיקרים בדרך המסירות נפש של הצדיקים, שהרי אדם מוסר את נפשו על מצווה ולימוד וכיוצא, אך אינו מוסר את נפשו לצאת מדרך המרידות, ושלא להתיירא ושלא לפחוד מהפלישתית העומד על גבו ומונעו מכל הטובות והברכות רק על ידי שמפיל מורא ויאוש בליבו עד שנותן לו לחשוב שהוא עבד ליצרו.

ולכן אע"פ שבדורו של דוד היו גדולים וצדיקים, לא זכה אלא דוד להכניע ולנצח את גליית, כי הוא ידע את סוד הבאר השביעית, שראשית המסירות נפש היא המסירות נפש שלא לירא מקליפת הפלישתית, וכמו שאמר (שמואל א' י"ז, טו) "כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים", וכן אמר לשאול "אל יפול לב אדם עליו עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה" (שם, לב), כי היו בדורו תלמידי חכמים גדולים, אך לא ידעו את סוד האבן שמסירים מהבאר, וכמ"ש (בתהלים קיח, כב) "אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה", 'הבונים' הם התלמידי חכמים כמובא במסכת ברכות (דף סד ע"א), וכאשר אין נותנים לב להסיר את האבן מעל הבאר, אין זוכים לבאר השביעית, שהיא השער להשיג את המדרגות הנצחיות שהשיג דוד המלך, ולכן נתייראו מקליפת הפלישתית (וזה שכתוב (שמואל א' י"ז, נה) "זכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן זה הנער אבנר, ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעת", כי דוד היה יוצא מבאר שבע, ורצה שאול לידע מהיכן יכל לצאת כך, ולא השיג זאת ואף אבנר לא ידע), אבל דוד ידע את סוד הבאר, ומכחה יכל להכרית את קליפת גליית כמ"ש (שם, נא) "ויכרת בה את ראשו", 'ויכרת בה' היינו בכח אותה ה'באר', וזה 'בה את ראשו' ראשי תיבות 'באר'.

כבדי לקבל מים חיים צריך להסיר האבן מן הבאר שהוא לב האבן

והנה על ידי שמקבל האדם על עצמו מסירות נפש שלא ליפול בדעתו, מסיר בזה את האבן מן הבאר, ונשפע לאדם מים חיים, ובהוא בא לידע שנשמת חיים בקרבו, ונותן לה בחייו מקום וחשיבות גדול, וכל עבודתו היא לפני א' להים חיים'. וכאשר בעיניו יש בו נשמת חיים, והשי"ת הוא בעיניו א' להים חיים ומלך עולם, נעשה בעבודתו ובתורתו דביקות חיים בחיים - שחזרת הנשמה להיות קשורה במקורה, ובהוא יש לה מנוחה וחיים.

וענין הסרת האבן מן הבאר הוא שיתקיים בו הכתוב ביחזקאל (לו, כו) "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", ואמרו בזוהר ואתחנן (בדף רסו ע"ב) לב אבן הוא יצרא בישא, ולב בשר הוא יצר הטוב, כלומר שיזכה להתנוצצות מעין העתיד לבוא שיסיר הקב"ה את לב האבן, הוא על ידי האבן טובה שעליה נאמר 'אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה'. כי אמרו בזוהר ויחי (בדף רלא ע"א) שכנגד אותה האבן רעה של יצר הרע יש אבן טובה, שהיא דינים קדושים וסוד גילוי שכינה, ועליה נאמר בבראשית

(מט, כד) "משם רועה אבן ישראל", ונאמר בישעיהו (כח, טו) "אבן בוחן פינת יקרת", שבה בוחן הקב"ה את הצדיקים ומכניסם בהיכלות הקדושה.

וסוד זו האבן היא סוד גנוז שיתגלה לעתיד, והיא המרמזת למלכות ושורש הדין הקדוש, ועשויה מאש רוח ומים, והיא אבן השתייה ונקראת אמצע העולם כמובא בזוהר (שם), והיא האבן שאמר עליה יעקב "והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלהים", היינו שדוקא בה הוא מיתוק כל הדינים היוצאים לעולם. וכשיומתקו כל הדינים באבן דקדושה יצאו מים חיים מירושלים כמ"ש בזכריה (יד, ח), ויתבטל לב האבן, ויתן לנו הקב"ה לב בשר לעובדו בלבב שלם.

לא חפץ הקב"ה בעבודה אלא דוקא מהאדם שיש בו את כח המתאוה

וענין האבן הטובה שעל ידה מסירים את האבן מהבאר וממשיכים תורה שהיא מים חיים, הוא על ידי המסירות נפש שלא לירא ולא לפחוד מקליפת הפלישתית החפץ לייאש את נשמות ישראל. והכח שהיה לדוד למסור נפש על זה הוא מפני שידע את סוד האבן הזו, שכל ירידת הנשמה לעולם הוא בכדי למתק את הדין בזה האבן, וכל השעשוע שיש לפני השי"ת הוא דוקא שהאדם עומד בין לב אבן ללב בשר, בין יצר הטוב ליצר הרע, ולא חפץ הקב"ה בעבודה אלא דוקא מהאדם שיש בו את כח המתאוה ואת כח נפש הגוף המטים אותו לרעה, ועל כן אין משמעות כלל לכל החירוף והגידוף של הפלישתית העומד להחליש את האדם, כי זהו מה שרצה הבורא ב"ה במכוון - שיעבוד אותו האדם שהוא בשר ודם. והיא האהבה של הקב"ה לישראל, כמ"ש (בדברים ה, כב) "כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמונו ויחי", שדוקא על ידי זה שרצה הקב"ה שתהיה תהילתו מבשר ודם נעשה ענין 'יחי', שהוא חיות ותקוה בעבודת ה' ועסק התורה.

וזה מה שאמר דוד "כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים" (שמואל א' י"ז, כו), שאחר שיש בידנו את הכתוב 'כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים', הרי דוקא על ידי כך שחושב שאנו נמצאים במקום העקב, הוא המעליותא של ישראל, שהגם שהם בשר ודם, כמ"ש 'כי מי כל בשר' - שומעים 'קול אלהים חיים'. ובכח זה שבא דוד בכח א' להים חיים, ניצח לגליית.

וזה מה שאמר דוד לגליית (שם, מה) "ואנוכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת", ודקדק ואמר 'אשר חרפת', לומר שמאותו ענין שאתה רוצה להמשיך פחד וחולשה אצל ישראל שהם 'עבדים וכשר ודם', הוא בעצמו השמחה והחיות של ישראל, והוא הפאר והיופי של כל יהודי, שלמרות שנמצא בעכירות ועביות גוף ובשר, דוקא ממנו חפץ הקב"ה את עסק התורה התפילה והמצוות.

(ולכן כאשר אמר דוד לישראל על מעשה הפלישתית אמר "כי חרף מערכות אלהים חיים", וכן חזר לומר כן לשאול. אבל הפלישתית אמר "אני חרפתי את מערכות ישראל" (שם, פ), וכן אמר דוד לפלישתית "ואנוכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי מערכות ישראל", ולא אמר 'אלהים חיים', כי דוקא ישראל שעמדו על הר סיני יכולים להבין המשמעות שהתורה היא 'קול אלהים חיים', ועל ענין זה קם דוד להלחם בגליית).

ראשית המסירות נפש היא שמוסר את נפשו שלא להתיירא מן הפלשתי

ועל כן ראשית ענין המסירות נפש של האדם היא על ענין 'באר שבע', שמוסר את נפשו שלא להתיירא מן הפלשתי העומד על גבו לייאשו, ורק לאחר מכן יוכל למסור את נפשו בשאר עבודות קדושות בעבודת השי"ת. ולכן היה גליית עומד על ישראל ארבעים יום בכל יום בוקר וערב, כמ"ש (שם, טו) "ויגש הפלישתית השכם והערב", ואמרו במסכת סוטה (דף מב ע"ב) שהיה רצונו בזה לבטלם מקריאת שמע. והטעם כאמור, שעל ידי שהיה מפיל עליהם פחד וחולשה ולא היו מוסרים את הנפש שלא להתיירא ממנו, על ידי זה היה מבטלם מכל שאר העבודות שהיה בידם לעשות ולמסור את נפשם כבקריאת שמע בוקר וערב.

כי הטעם שאין האדם מרגיש התקשרות אמיתית בליבו למסור את נפשו בדל"ת ד'אחד בקריאת שמע, הוא מפני שאין לו מים חיים, ואין הוא מכיר בחייו נשמתו שהם חיים נצחיים, ושעומד הוא לפני אלהים חיים. ולכן כאשר יאמרו לאדם לעבוד עבודה זרה ימסור את נפשו, כי יתעורר בו חלק הנשמה שהיא נצחית והקשר אל חיי האמת והנצח.

בתחילה הטוב שבאדם הוא נעלם כהאות י' וצריך שיגלה אותו להיות כהאות ד'

והדל"ת ד'אחד דקריאת שמע תלויה בדוד שהוא כנגד רגל רביעית של המרכבה וכסא הכבוד, כי על ידו הוא השער להכנס בעבודת המסירות נפש. וכל אחד מישראל צריך לגלות את המסירות נפש והדל"ת

והדל"ת ד'אחד דקריאת שמע תלויה בדוד שהוא כנגד רגל רביעית של המרכבה וכסא הכבוד, כי על ידו הוא השער להכנס בעבודת המסירות נפש. וכל אחד מישראל צריך לגלות את המסירות נפש והדל"ת

של דוד המלך, כי בתחילה כל אחד מישראל הוא כנקודה קטנה וכהאות י', כי אין לו ערך וחשיבות על עבודתו ותורתו, מפני שאינו מחשיב את מעלת וגדולת נשמתו, אבל על ידי המילוי של האות י', שהוא יו"ד, מגלה את הדל"ת דוד והמסירות נפש.

כי בתחילה הוא כהאות י', וכשמתבונן בכך שכל רצון השי"ת בנתינת התורה הוא שיהיה מתוך ליבו גם שהוא כאבן, נמשכת הי' על ידי האות ו' להיות ד', שהיא האות ד' דמסירות נפש בקריאת שמע. אך גליית היה מונע מישראל את המסירות נפש בקריאת שמע, כי גליית היה "שש אמות זורת" (שמואל א' יז, ד), "זרת" זה כנגד האות י', שש אמות כנגד האות ו', אך את הדל"ת דקריאת שמע והמסירות נפש היה מונע מהם.

כי גליית בא מערפה שרק החלה ללכת אחרי נעמי, כהאות י' וו', אך חזרה בה מחמת קליפת היאוש והחולשה שהייתה דבוקה בה. אך רות מסרה את הנפש, שהמשיכה גם את האות ד', וקבלה על עצמה ד' מיתות בית דין כמובא במדרש (רות רבה ב, כד) על מה שאמרה לנעמי "באשר תמותי אמות" (רות א, יז), ולכן דוקא דוד שבא מרות הוא שיכל להכניע את גליית כמובא בזוהר בלק (דף רו ע"א).

אבן היא ענין אותיות התורה והתפילה

וכל זאת המשיך דוד על ידי ה'אבן' שהיא א-בן. כי התורה פותחת ב'בראשית' ובאות ב', ועל כן עוסקים בתורה מהאות ב', אך דוד גילה שצריך להשיג גם את האל"ף, שהיא 'אבן מאסו הבונים'. ו'אבן' זו היא אותיות ותוכנות התפילה, כי אל"ף היא נוטריקון אל-פה, ובכח דיבורי התפילה והתחנן ממתקים את כל הדינים במלכות, שהיא סוד ב"ן. וזה א-בן, שבכח דיבורי התפילה שהם אל-פה, נמשך מיתוק לכל הדינים, וזוה מנצח את כל מלחמותיו, וכמו שאמר דוד לגליית (שמואל א' יז, מו-מז) "היום הזה יסגרך ה' בידיו... וידעו כל הקהל הזה כי לא חזר ובחנית יהושע ה' כי לה' המלחמה ונתן אתכם בידינו", וכתוב (שם, מט) "ויך את הפלישתי וימיתוהו וחרב אין ביד דוד".

המס"נ הוא על ענין האחדות שידבוק האדם בטוב שבו

ועל כן לקח דוד חמישה חלוקי אבן, והם היו סוד ה' תיבות דשמע ישראל כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר פנחס (דף רמז ע"א), ונעשו חמש האבנים לאבן אחת, שהוא סוד האחדות מצד נשמת חיים בא-להים חיים במסירות נפש ד'אחד'.

וראשית המסירות נפש היא שלא לפחד ולא להתיירא מקליפת הפלישתי, וזה על ידי המסירות נפש על האחדות, שידע אדם שבשורשו הוא טוב גמור, ואין לו לשים את ליבו על החרפות והגידופים של הפלישתי העומד על גבו המפיל עליו מורא ופחד. וזה שאמרו במסכת חגיגה (דף יד ע"ב) שארבעה נכנסו בפרד"ס, שארבעה הוא סוד דל"ת והמסירות נפש, ואמר רבי עקיבא כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו 'מים מים', כי השער להמסירות נפש הוא שלא לראות פירוד שהם מים חיים ומים מרים, ובכדי לזכות למים חיים - אין לשמוע כלל מדברי הפלישתי על מים מרים, ורק כך יוכל האדם לעבור העולם בשלום.

וזהו ששכב יעקב במקום אבן השתיה, בסוד מסירות נפש, כמ"ש 'בידך אפקיד רוחי' ר"ת 'באר', ונטל י"ב אבנים, שהם כנגד י"ב קצוות וי"ב שבטים, ונעשתה האבן לאבן אחת, שהוא סוד דל"ת ד'אחד'. ועל כן קודם שעזב את העולם רצה לבחון שקבע את עבודת המסירות נפש בכל זרעו, ואמר לבניו שמא יש בכם פסול חלילה, והשיבוהו "שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד", כמובא במסכת פסחים (דף נו ע"א). כי כשיצא מבאר שבע קבע בליבם את ענין המסירות נפש, וכמ"ש (במדבר כא, יח) "באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם", שהם האבות הקדושים כדפירש רש"י, ומובא בזוהר וילך (בדף רפז ע"א) שהוא כנגד יחודא עילאה, והוא ענין 'שמע ישראל'. וענה יעקב אחריהם 'ברוך שם כבוד מלכותו', והוא סוד 'עלי באר ענו לה' (במדבר כא, יז), שהוא כנגד יחודא תתאה כמובא בזוהר (שם).

כל טרחת האבות על ענין הבארות הוא בסוד הכנת המסירות נפש לכל זרע ישראל

וזה שכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע", ה'באר' היא מקום המסירות נפש של נשמות ישראל לחדשם ולהמשיך חיות נשמתם, והאבות הקדושים הכינו את ענין המסירות נפש לכל הדורות עד ביאת משיח - שיוכלו ישראל

להכנס בעבודת המסירות נפש על ידי 'באר שבע', שהיא סוד המסירות נפש שלא להחלש ולירא מקליפות הפלישתים לעולם. ועל כן היו הפלישתים סותמים וממלאים את הבארות עפר בדוקא, לרמז שאין האדם הבא מן העפר יוכל להתקרב אל הקודש והמסירות נפש.

בלא שהיו האבות עוסקים בסוד הבארות לא היו ישראל יכולים לעמוד

כי אחר שראו האבות את הקרבה הגדולה שעתידי הקב"ה לקרב את ישראל בתורה והמצוות על אף רוממות ה' ב"ה וקדושתו, הבינו בחכמתם שצריך שיכינו את טבע זרעם שלא יתיאשו ישראל מלעבוד לפני הבורא ב"ה, כי מאחר שהם בשר ודם ורגילים בגשמיות החומר ועביותו, יוכלו להקשות עליהם את האמונה - שיאמינו שאם הם המגושמים יוכלו לעבוד לפני אדון השמים והארץ.

וכדי להכין את טבע כל זרע ישראל למסור את נפשם שלא להחלש בדעתם לעולם, הכינו האבות את ה'באר שבע', כי לפי דרך הטבע לא היו ישראל יכולים למסור את נפשם אילו לא היו האבות הקדושים כורים ומכניס את באר המסירות נפש בסמוך לכל בר ישראל שיוכל למסור את נפשו, כי הייתה טומאת הפלישתים מונעת אותם על ידי שהיו מפילים עליהם מורא ויאוש מהקרבה לתורה ודרך ה', ובכך היו סותמים את הבאר מים חיים מישראל. ולכך טרחו ויגעו האבות להכין ענין זה אצל כל זרע ישראל וחפרו את הבארות, עד שזכו ל'באר שבע', שהיא הבאר הסמוכה אצל כל בר ישראל למסור את נפשו ולנצח את המלחמה העצומה מול הפלישתים.

ולכך נתווכח אברהם עם אבימלך (בבראשית כא, כה) "על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך" מארץ פלישתים, והיו סותמים הבארות כמ"ש "וימלאום עפר", שהיא טענת קליפת הפלישתים שאין אדם הקרוץ מעפר יכול לעמוד בעסק התורה לפני ה' ברוך הוא, ולעומתם היו האבות טורחים להכין באר מים חיים לכל ישראל, וכמ"ש (שם כו, יט) "ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים", עד שהכינו את הבאר השביעית כמ"ש (שם, לג) "ויקרא אותה שבעה", שהיא 'באר שבע', שמשם יצא כלליות השלמות, שהוא "עקב איש תם" ופירש אונקלוס 'גבר שלים', שהוא שלמות המסירות נפש.

יעקב אבינו נמר העבודה אך על ידי המסירות נפש של ישראל מתגלה פארם יותר ויותר

ועל ידי הפאר של יעקב, שהיה כלליות השלימות במסירות הנפש על התורה לשמה, נזכה לבית המקדש השלישי, שהוא פאר הבריאה. ובאמת באותה שעה שיצא יעקב מבאר שבע, שהיא כלליות השלימות של המסירות נפש, היתה הכוונה שיגמור את המלאכה - לבוא לענין מלכות שהיא דל"ת, ולבטל את הטומאה מהעולם ולבנות את בית המקדש פאר הבריאה, אבל רצה הקב"ה שיתגלה הפאר של יעקב יותר ויותר, שלעתיד לבוא יראו את עבודת האבות הקדושים שהכינו את באר המסירות נפש במעלה גדולה, עד שכל בר ישראל, אף שנמצא למטה בעקב, אינו נחלש בדעתו ועובד להשי"ת.

וכן מובא במדרש (ויקרא כט, ב) על הפסוק "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה", שראה יעקב את כל שרי האומות המשעבדים לישראל, שאף שהם עולים תחילה בסולם אחר כך הם יורדים, ונתיירא ואמר שמוא גם לי יש ירידה כמותם, אמר לו הקב"ה "ואתה אל תירא עבדי יעקב" (ירמיה ל, ט), אם אתה עולה אין לך ירידה עולמית. ובכל זאת לא האמין ולא עלה, אמר לו הקב"ה, אילו האמנת ועלית לא היה לך ירידה עולמית, אבל עתה עתידין בניך להשתעבד בארבעת הגלויות. ובאותה שעה נתיירא יעקב ואמר, אפשר ימשכו הגלויות לעולם, אמר לו הקב"ה "ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק".

פירוש שרצה הקב"ה להתפאר בישראל, שאף שהיו משועבדים בגלויות ויהיו בעקב למטה, יגלו כל אחד את הנקודה שלו שהיא יו"ד, כי מאחר שלא עלה יעקב מוכח שעדיין נשאר לכל אחד מנשמות ישראל הכלולות ביעקב משהו מעבודה זו, שהיא האמונה בנפלאות הקב"ה לחפוז בעבודת בשר ודם בתפילתו ובתורתו, שהוא ענין הכתוב "הנני מושיעך מרחוק", ועל ידי שמתגבר ומתחזק בעבודה זו במסירות נפש, שלא לירא ולפחד ממערכות הפלישתים, מתגלה יותר ויותר הפאר של כל אחד מישראל שאינו נחלש בדעתו מחמת ריחוקו. וזוה נעשים קישוטים ועטרות לנשמה מה שלא היה בה קודם ירידתה, ולכן כל אחד שמחזיק את עצמו בעסק התורה ודרך ה' הוא כעולה בסולם ומשלים את עליית יעקב בסולם - שאין אחריו ירידה עולמית, שהוא בנין בית המקדש השלישי ופאר הבריאה.

לציבור הקוראים היקר, הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום.

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה'.

או בעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025

שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.

התרומה מוכרת לצרכי חזון מס (סעיף 46)

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'

את השיעורים האחרונים והמאמר היומני.

מספר הקו 02-5-306-506

האזינו ותחי נפשכם

m.yam.shlomo@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למכון 'ים שלמה'. לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגליון יש לפנות בטלפון 0548434755 או בכתובת מייל